

پیشینه مهندسی در سرزمینی کهن گذری بر آثار جهانی فارس

جلوه هایی از یک تمدن

این تمدن را یارای خلق، پاسداری و پاسداشت آن است. این مقدمه آغازی است بر شناخت پارس و صفحه پیش رو گوشه ای از این عظمت است که مدعوبین به اجلاس دوازدهم سازمان نظام مهندسی کشور به یادگار از آن خواهند گذشت. امید، آنکه تاریخ پیش رو در تلفیق بازدید از بناهای ماندگار پارس در بخش های تاریخی، فرهنگی و مذهبی یاری دهنده آنچه در ذهن داریم باشد؛ «توسعه فرهنگی ایران اسلامی»

پنجه هایی هنرمند در خلق آثاری ماندگار در سرزمین پارس نقش داشته اند. این هنرمندان بزرگ و معماران ارزشمند در سالیان دراز بر سنگ های عظیم نقشی از فرهنگ ایران زمین را حک کردند. اینک پارس پایتخت فرهنگی ایران اسلامی است و شیراز مهد تمدنی بزرگ که جهانیان بر غنای این عظمت در حسرت اند. تلفیق فرهنگ عظیم ایرانی و اسلامی نیز خود هنری بزرگ و ارزشمند است که تنها هنرمندان ایرانی و سازندگان

شاه و پلکان سنگی غربی توسط اردشیر دوم بنا شده است.

کاخ هدیش

این کاخ که کاخ خصوصی خشایارشا بوده است در مرتفع ترین قسمت پارسه قرار دارد. این کاخ از طریق دو مجموعه پلکان به کاخ ملکه ارتباط دارد. احتمال می رود آتش سوزی از این مکان شروع شده باشد. این مکان دارای ۳۶ ستون بوده است. به خاطر ویرانی شدید، اطلاعات زیادی در مورد این کاخ در دست نیست. خیلی ها از اینجا به عنوان کاخ مرموز نام برده اند. هدیش به معنای «جای بلند» می باشد و چون نام زن خشایارشا هدیش بوده است، او نام کاخ خود را هدیش می گذارد. این کاخ در جنوبی ترین

قسمت سکو قرار دارد.

کاخ ملکه

این کاخ توسط خشایارشا ساخته شده و به نسبت سایر بناها در ارتفاع پایین تری قرار گرفته است. بخشی از این کاخ در سال ۱۹۳۱ توسط شرق شناس مشهور، پرفسور هرتزفولد، خاکبرداری و از نو تجدید بنا شد و امروزه به عنوان موزه و اداره مرکزی تاسیسات تخت جمشید مورد استفاده قرار گرفته است.

کاخ ۱۰۰ ستون

ساخت این کاخ را خشایارشا شروع کرد و اردشیر، پسرش به اتمام رساند. این کاخ دارای ۱۰۰ ستون (۱۰ ردیف در ۱۰ ردیف) بوده است. ستون ها همه از نوع عالی ترین سنگ های آن زمان ساخته شده اند؛ از سنگ سیاه مرمر نما. با زیر ستون های زنگوله شکل و شیار دار و در بالا گل و بوته و سر ستون های دو سر گاو با شکوه مرمر

سیاه و زرتنگاری طلا. این کاخ یکی دیگر از مناظر زیبای پارسه بوده است. در تمام نقاط این کاخ کاملاً تقارن رعایت شده. به طور مثال روی هر ورودی، افراد از یک طرف نشان داده شده اند و طرف دیگر همان نفر بر روی دیوار روبرو نقش بسته است. بر روی این دیوارها نقش ۱۰۰ افسر سپاه ایران که مظهر ۱۰۰ ستون این کاخ هستند، نقش بسته است.

قسمت فوقانی با شش کتیبه میخی تزیین یافته اند. این کتیبه ها پس از ذکر نام اهورامزدا به اختصار بیان می کند که: «هر چه به دیده زیباست، به خواست اورمزد انجام پذیرفته است.» دو دروازه خروجی یکی رو به جنوب و دیگری رو به شرق قرار دارد و دروازه جنوبی رو به کاخ آپادانا واقع شده است.

کاخ آپادانا

کاخ آپادانا در شمال و شرق دارای دو مجموعه پلکان است؛ پلکان های شرقی این کاخ که از دو پلکان - یکی رو به شمال و یکی رو به جنوب - تشکیل شده اند، نقوش حجاری شده ای را در دیوار کناره خود دارند. پلکان رو به شمال، نقش هایی از فرماندهان عالی رتبه

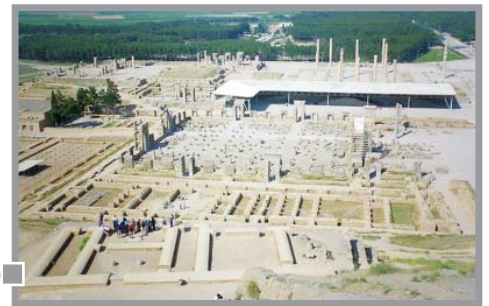
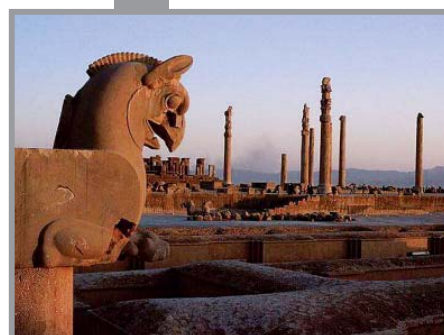
نظامی مادی و پارسی دارد در حالی که گل های نیلوفر آبی را در دست دارند. در جلوی فرماندهان نظامی افراد گارد جاویدان در حال ادای احترام دیده می شوند. در ردیف فوقانی همین دیواره، نقش افرادی در حالی که هدایایی به همراه دارند و به کاخ نزدیک می شوند، دیده می شود. در دیواره پلکان رو به جنوب تصویری از نمایندگان کشورهای مختلف به همراه هدایایی که در دست دارند دیده می شود.

کاخ آپادانا از قدیمی ترین کاخ های تخت جمشید است. این کاخ که به فرمان داریوش بزرگ برای برگزاری جشن های نوروزی و پذیرش نمایندگان کشورهای وابسته به حضور پادشاه استفاده می شده است، توسط پلکانی در قسمت جنوب غربی آن به «کاخ تچرا» یا «کاخ آینه» ارتباط می یابد. این تالار ۳۶۰۰ متر مربع وسعت دارد. ستون های این تالار با ۱۹ متر و ۷۰ سانت با رعنائی زیبایی در انواع مختلف نظیر ندارند. کاخ آپادانا از ۷۲ ستون تشکیل شده است که در حال حاضر ۱۴ ستون آن پابرجاست. ته ستون های ایوان کاخ گرد ولی ته ستون های داخل

کاخ مربع شکل می باشد. ساخت آپادانا ۳۰ سال به طول انجامیده است. تالار آپادانا و ایوان های سه گاه آن زیبا ترین و با شکوه ترین اثر جهان قدیم است. ساختمان این کاخ باشکوه کاری بود بزرگ و ماندنی. به همین خاطر داریوش بزرگ فرمان داد تا نام او و بزرگی ایران شهر (ایران) را بر روی ۴ لوح زرین (طلایی) و سیمین (نقره ای) به ۳ زبان پارسی باستان، بابلی و ایلامی نوشته و در ۴ جعبه سنگی قرار داده و در ۴ گوشه تالار قرار دهند.

کاخ تچرا

تچر یا تچرا به معنای خانه زمستانی می باشد. این کاخ نیز به فرمان داریوش بزرگ بنا شده و کاخ اختصاصی وی بوده است. روی کتیبه ای آمده است: «من داریوش این تچر را ساختم.» این کاخ یک موزه خط به شمار می رود. از پارسی باستان در این کاخ کتیبه وجود دارد تا خطوط پهلوی. در بالای ستون ها از نمای جلوه های مصری استفاده شده است. قسمت اصلی کاخ توسط داریوش بزرگ و ایوان و پلکان سنگی جنوبی توسط خشایار

تخت جمشید

تخت جمشید، نام محلی پایتخت داریوش بزرگ است که از لحاظ وسعت، عظمت و شکوه، مهمترین مجموعه باستانی هخامنشی در ایران است. این مجموعه بی نظیر در دامنه کوه رحمت (کوه مهر)، در مقابل جلگه مرودشت و ۵۵ کیلومتری شمال شرقی شیراز قرار دارد. یونانیان و اروپاییان آن را پرسپولیس (persepolis) می خوانند، اما نام تاریخی آن که در کتیبه های کاخ ها ثبت شده پارسه (parse) به معنای شهر مردمان پارسی است. آثار تاریخی به جای مانده در آن، از باشکوه ترین مجموعه های تاریخ ایران و جهان است. این بنا در زمان داریوش اول از پادشاهان هخامنشی در سال ۵۱۸ قبل از میلاد به قصد ایجاد پایتختی آئینی در جلگه مرودشت بنیان نهاده شد و ساخت آن جمعاً حدود ۱۲۰ سال به طول انجامید. مجموعه تخت جمشید به وسعتی حدود ۱۲۵ هزار متر مربع و بر روی سکویی که ارتفاع آن بین ۸ تا ۱۸ متر بالاتر از سطح جلگه مرودشت است، تماماً از سنگ ساخته شده است. در میان سنگ ها از هیچ گونه ملاتی استفاده نشده اما در بعضی نقاط، سنگ ها را با بست های آهنی به نام دم چلچله ای به هم اتصال داده اند و از چفت هایی سربی استفاده کرده اند.

پارسه از بخش های مهم زیر تشکیل شده است:

- کاخ های رسمی و تشریفاتی تخت جمشید

- سرای نشیمن و کاخ های کوچک اختصاصی

- خزانه شاهی

- دژ و باروی حفاظتی

- پلکان های ورودی سکو و دروازه ملل

ورودی سکو، دو پلکان است که روبروی یکدیگر و در بخش شمال غربی مجموعه قرار دارند که همچون دستانی است که آرنج خویش را خم کرده و بر آن است تا مشتاقان خود را از زمین بلند کرده و در سینه خود جای دهد. این پلکان ها از هر طرف ۱۱۱ پله پهن و کوتاه (به ارتفاع ۱۰ سانتیمتر) دارند. بر خلاف عقیده بسیاری از مورخین که مدعی بودند ارتفاع کم پله ها به خاطر این بوده که اسب ها نیز بتوانند از پله ها بالا بروند، پله ها را کوتاهتر از معمول ساخته اند تا راحتی و آهت میهمانان (که تصاویرشان با لباس های فاخر و بلند بر دیوارهای پارسه نقش بسته) هنگام بالا رفتن حفظ شود. بالای پلکان ها، بنای ورودی پارسه، دروازه بزرگ یا دروازه خشایارشا یا دروازه ملل، قرار گرفته است. ارتفاع این بنا ۱۰ متر است. این بنا یک ورودی اصلی و دو خروجی داشته که امروزه بقایای دروازه های آن برجاست.

بر دروازه غربی و شرقی طرح مردان بالدار و دو طرح دو گاو سنگی با سر انسانی حجاری شده است. این دروازه ها در